

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра фінансів і кредиту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2013 р.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ
ПІДПРИЄМСТВ

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки магістра
галузі знань 0305 – Економіка і підприємництво
спеціальності 8.03050801 “фінанси і кредит”

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємств» для студентів галузі знань 0305 – Економіка і підприємництво, спеціальності 8.03050801 “Фінанси і кредит”.

” ___ ” _____, 2013 р. – с.

Розробники: Стащук О.В., к.е.н., доцент

Рецензент: Левицький В.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри протокол № ___ від . . 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Грудзевич І.Т.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією Інституту економіки та менеджменту протокол № ___ від _____ серпня 2013р.

Голова науково-методичної комісії факультету (інституту) _____ (Бегун С.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ___ від ____ . ____ . 20__ р.

© Стащук О.В, 2013
(Прізвище, ініціали)

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємств», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Магістр» галузі знань 0305 – Економіка і підприємництво, спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит».

В економіці України протягом останніх років спостерігається стійка тенденція до зростання фінансово-неспроможних та близьких до банкрутства підприємств, що не мають змоги вчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед кредиторами. Така ситуація особливо загострилася під впливом світової фінансово-економічної кризи та відобразилася майже на усіх видах економічної діяльності країни. Як наслідок, держава недоотримує значні суми грошових коштів у вигляді податків, зборів та інших платежів до державного бюджету.

Важливим елементом фінансового оздоровлення економіки країни є відновлення платоспроможності та фінансової стійкості суб'єктів господарювання шляхом здійснення процедури їх санації. Тому, механізм санації підприємств, їх ліквідації та реструктуризації набуває особливої актуальності в сучасних умовах господарювання.

Дисципліна «Управління фінансовою санацією підприємств» є базовою для підготовки магістрів зі спеціальності «Фінанси і кредит» та пов'язана з економічною теорією, макроекономікою, мікроекономікою, фінансами, фінансовим менеджментом, фінансами підприємств, фінансовою діяльністю суб'єктів підприємництва, бухгалтерським обліком та аудитом та іншими дисциплінами.

Пропонована робоча програма відповідає типовій програмі дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємств» та рекомендована студентам вищих навчальних закладів економічного спрямування, які здобувають фахову освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста, а також підприємців, менеджерів усіх рівнів і всіх, кого цікавлять питання управління підприємством.

Робоча програма є узагальненням напрацювань у сфері економіки та підприємництва.

Метою робочої навчальної програми є допомога студентам в отриманні ґрунтовних знань з санації та банкрутства суб'єктів підприємництва та практичних навичок у прийнятті економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності господарювання.

Програма розрахована на навчання за кредитно-модульною системою, що відповідає вимогам Болонського процесу, який упроваджено у вищих навчальних закладах України. Зміст програми в логічній послідовності відображає структуру курсу. Виділено два модулі: «Аналітичне та фінансове забезпечення санації підприємств», «Економіко-правові та організаційні аспекти санації, банкрутства та ліквідації підприємств». Кожна тема робочої програми містить перелік теоретичних питань, їх виклад, завдання з індивідуальної роботи, тестовий контроль для перевірки знань, рекомендовану літературу до вивчення теми.

Автор поєднав під час висвітлення теоретичного матеріалу одночасно високий науковий рівень та доступність для того, щоб студенти краще опанували спеціальні знання про базові поняття господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Розроблені згідно з вимогами Болонського процесу тестові завдання (п'ять варіантів відповідей, з яких одна є правильною), сприятимуть глибшому засвоєнню студентами ґрунтовних знань із основних розділів прикладної економіки, набуттю вмінь, спрямованих на отримання заздалегідь намічених результатів господарювання шляхом оптимального використання трудових, матеріальних, фінансових й інших ресурсів підприємства. Їх

рекомендується використовувати в процесі поточного, модульного й підсумкового контролю, самоперевірки знань.

Предмет: фінансово-економічні відносини, що виникають у процесі проведення фінансової санації, реорганізації, банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Управління фінансовою санацією підприємств» пов'язана з дисциплінами фінансового та економічного напрямку, оскільки передбачає знання студентами сучасних способів фінансування підприємств; з дисциплінами організаційно-управлінського профілю, оскільки техніко-економічне обґрунтування будь-якого економічного рішення передбачає проектування організаційної і управлінської структури, розв'язання проблем господарської діяльності; з дисциплінами «Економіка підприємства», «Фінанси підприємств», «Кредитування та розрахунки підприємств», «Бухгалтерський облік», «Фінанси», «Аудит», «Фінансовий аналіз», «Економічний аналіз».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Аналітичне та фінансове забезпечення санації підприємств.
2. Економіко-правові та організаційні аспекти санації, банкрутства та ліквідації підприємств.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів <u>4,5</u>	Шифр і назва галузі знань 0305 – Економіка і підприємництво Шифр і назва напрямку підготовки	вибіркова
Модулів <u>2</u>	Спеціальність 8.03050801 “Фінанси і кредит”	Рік підготовки: 5.
Змістових модулів <u>2</u>		Семестр: 9
Курсова робота: нема ІНДЗ: <u>є</u>		Лекції: 28 год.
Загальна кількість годин <u>162</u>		Практичні (семінари): 26 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних 3 самостійної роботи 4 індивідуальної роботи 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лабораторні: -
		Самостійна робота: 54 год.
		Індивідуальна робота: 54 год.
		Форма контролю: <u>екзамен</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: отримання студентами знань з методології та практичного здійснення фінансової санації та банкрутства підприємств, фінансового забезпечення ліквідаційних процедур, управління процесами підготовки і здійснення фінансового оздоровлення неплатоспроможного підприємства чи його ліквідації в зв'язку з банкрутством.

Завдання: з'ясування сутності фінансової санації та банкрутства, їх економічного змісту та порядку проведення; формування навичок діагностики фінансової кризи та причин її виникнення на підприємстві; оволодіння методикою оцінки ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання; визначення методів, правил та джерел фінансування санаційних заходів; з'ясування економіко-правових аспектів санації, банкрутства та ліквідації підприємств; вивчення форм та методів державної фінансової підтримки санації суб'єктів господарювання;

оволодіння комплексом питань, пов'язаних із санацією підприємства в судовому порядку; оволодіння методами аналітичного забезпечення проведення фінансової санації та ліквідаційних процедур у зв'язку з банкрутством; набуття навичок планування фінансової санації; засвоєння процедур проведення санаційного аудиту; формування знань з питань реструктуризації та реорганізації підприємств у процесі санації та банкрутства; оволодіння методологічними підходами і методами оцінки вартості майна підприємства; з'ясування змісту понять прихованого, фіктивного та умисного банкрутства, відповідальності за ці зловживання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

сутність та необхідність фінансової санації підприємств;

- основні джерела фінансування санації суб'єктів підприємництва;
- економіко-правові аспекти санації суб'єктів господарювання;
- порядок проведення реструктуризації підприємства;
- методики проведення санаційного аудиту;
- економічний зміст та методи санації балансу.

вміти:

- аналізувати результати господарської діяльності підприємства та визначати ймовірність його банкрутства;
- формувати шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства;
- приймати оперативні рішення щодо проведення санації підприємств;
- визначати джерела фінансування санації;
- здійснювати санаційний аудит суб'єкта господарювання;
- визначати порядок проведення фінансової санації;
- оцінювати вартість майна підприємства в процесі його санації чи ліквідації;
- працювати з науковою літературою; обґрунтовувати прийняті рішення;
- використовувати набуті знання в реальному житті;
- творчо вирішувати економічні, організаційні та виробничі завдання господарської діяльності підприємства;
- вільно володіти понятійним апаратом з питань санації, банкрутства та ліквідації підприємств;
- розробляти стратегії розвитку діяльності підприємства;
- оцінювати ефективність діяльності підприємства;
- здійснювати поточне планування та оперативне управління реалізацією запропонованих заходів.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. АНАЛІТИЧНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 1. Економічний зміст фінансової санації підприємств

- 1.1. Фінансова криза на підприємстві: види та фактори виникнення.
- 1.2. Економічна сутність санації підприємств. Прийняття рішення щодо проведення санації підприємств.
- 1.3. Класична модель фінансової санації підприємств.
- 1.4. Суть, завдання та принципи антикризового фінансового управління.
- 1.5. Складові процесу антикризового фінансового управління.

Тема 2. Система раннього попередження та реагування на підприємстві

- 2.1. Суть та основні етапи створення системи раннього попередження та реагування на підприємстві.
- 2.2. Економетричні моделі визначення ймовірності банкрутства підприємства.
- 2.3. Якісні методики оцінки ймовірності банкрутства підприємства.

2.4. Експрес-діагностика кризових явищ у фінансовому розвитку підприємства.

Тема 3. Санаційний аудит

- 3.1. Санаційний аудит та санаційна спроможність підприємства. Інформаційне забезпечення санаційного аудиту.
- 3.2. Етапи та порядок проведення санаційного аудиту.
- 3.3. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства.
- 3.4. Аудит фінансової сфери підприємства.
- 3.5. Оцінка підприємства на ринку факторів виробництва та реалізації продукції.
- 3.6. Зміст акту аудиторської перевірки.

Тема 4. Форми, правила та умови фінансування санації підприємств

- 4.1. Класифікація форм фінансування санації підприємств.
- 4.2. Суть та види потреби в капіталі підприємства.
- 4.3. Визначення потреби в капіталі підприємства для фінансування основних засобів та нематеріальних активів.
- 4.4. Потреба в капіталі для фінансування оборотних активів підприємства.
- 4.5. Правила фінансування підприємства: золоте правило фінансування, золоте правило балансу, правило вертикальної структури капіталу.
- 4.6. Фінансова рівновага на підприємстві.
- 4.7. Стратегічний механізм фінансової стабілізації на підприємстві.
- 4.8. Тактичний механізм фінансової стабілізації на підприємстві.
- 4.9. Оперативний механізм фінансової стабілізації на підприємстві.

Тема 5. Фінансові джерела санації підприємства

- 5.1. Класифікація внутрішніх фінансових джерел санації підприємств.
- 5.2. Методи збільшення вхідних грошових потоків підприємства.
- 5.3. Способи зниження вихідних грошових потоків підприємства.
- 5.4. Фінансування санації власниками підприємства: збільшення номінальної вартості корпоративних прав, обмін облігацій на акції, альтернативна санація.
- 5.5. Форми участі кредиторів у санації підприємства.
- 5.6. Участь персоналу в санації боржника.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ, БАНКРУТСТВА ТА ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 6. Санація балансу

- 6.1. Власний капітал підприємства, його функції та складові.
- 6.2. Збитки підприємства та джерела їх покриття.
- 6.3. Особливості зменшення статутного капіталу підприємства.
- 6.4. Зменшення номінальної вартості акцій.
- 6.5. Особливості зменшення кількості акцій існуючої номінальної вартості.

Тема 7. Інститут банкрутства підприємств в Україні

- 7.1. Банкрутство підприємства: причини виникнення та наслідки.
- 7.2. Поняття і ознаки банкрутства.
- 7.3. Фактори банкрутства підприємств.
- 7.4. Порядок оголошення підприємства банкрутом.
- 7.5. Досудова санація підприємств.

Тема 8. Реструктуризація та ліквідація підприємства

- 8.1. Зміст та порядок проведення реструктуризації підприємства.
- 8.2. Етапи реструктуризації підприємства.
- 8.3. Сутність реорганізації та її види.

- 8.4. Санація підприємства шляхом реорганізації.
 8.5. Ліквідаційні процедури.
 8.6. Передавальний та розподільний баланси підприємства.

Тема 9. Оцінка вартості майна підприємства під час його санації чи ліквідації

- 9.1. Необхідність, завдання та принципи експертної оцінки вартості майна підприємства.
 9.2. Порядок оцінювання вартості майна підприємства-боржника.
 9.3. Методи оцінки вартості майна підприємства.
 9.4. Інвентаризація майна як складова частина оцінки його вартості.
 9.5. Аудиторська перевірка фінансової звітності підприємства в процесі оцінки вартості його майна.

Тема 10. Державна фінансова підтримка санації підприємств

- 10.1. Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств.
 10.2. Форми та методи державної санаційної підтримки підприємств.
 10.3. Пряме державне фінансування санації підприємств.
 10.4. Непрямі форми державного фінансового сприяння санації підприємств.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. АНАЛІТИЧНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ							
Тема 1. Економічний зміст фінансової санації підприємств	14	2	2	-	5	5	-
Тема 2. Система раннього попередження та реагування на підприємстві	14	2	2	-	5	5	-
Тема 3. Санаційний аудит	20	4	4	-	6	6	-
Тема 4. Форми, правила та умови фінансування санації підприємства	16	4	2	-	5	5	-
Тема 5. Фінансові джерела санації підприємств	18	4	4	-	5	5	-
Разом за змістовим модулем 1	82	16	14	-	26	26	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ, БАНКРУТСТВА ТА ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ							
Тема 6. Санація балансу	20	4	4	-	6	6	-
Тема 7. Інститут банкрутства підприємств в Україні	14	2	2	-	5	5	-
Тема 8. Реструктуризація та ліквідація підприємства	12	2	-	-	5	5	-
Тема 9. Оцінка вартості майна підприємства під час його санації чи ліквідації	18	2	4	-	6	6	-
Тема 10. Державна фінансова підтримка санації підприємств	16	2	2	-	6	6	-
Разом за змістовим модулем 2	80	12	12	-	28	28	-
Усього годин	162	28	26	-	54	54	-

5. Теми практичних (семінарських) / лабораторних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	3
1	<p>Тема 1. Економічний зміст фінансової санації підприємств</p> <p>1.1. Фінансова криза на підприємстві: види та фактори виникнення. 1.2. Економічна сутність санації підприємств. 1.3. Прийняття рішення щодо проведення фінансової санації підприємств. 1.4. Класична модель фінансової санації. 1.5. Розробка плану санації. 1.6. Суть, завдання та принципи антикризового фінансового управління. 1.7. Складові процесу антикризового фінансового управління.</p>	2
2	<p>Тема 2. Система раннього попередження та реагування на підприємстві</p> <p>2.1. Сутність контролінгу в системі антикризового управління підприємством 2.2. Основні етапи створення системи раннього попередження та реагування на підприємстві 2.3. Економетричні моделі визначення ймовірності банкрутства підприємства 2.4. Якісні методики оцінки банкрутства підприємств 2.5. Експрес-діагностика кризових явищ у фінансовому розвитку підприємства. 2.6. Впровадження антикризового контролінгу на підприємстві. 2.7. Реінжиніринг у фінансовому оздоровленні підприємства.</p>	2
3	<p>Тема 3. Санаційний аудит</p> <p>3.1. Санаційний аудит та санаційна спроможність. 3.2. Інформаційне забезпечення санаційного аудиту. 3.3. Етапи та порядок проведення санаційного аудиту. 3.4. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства. 3.5. Аудит фінансової сфери підприємства. 3.6. Оцінка підприємства на ринку факторів виробництва та на ринку збуту. 3.7. Зміст акту аудиторської перевірки.</p>	4
4	<p>Тема 4. Форми, правила та умови фінансування санації підприємств</p> <p>4.1. Класифікація форм фінансування санації підприємства. 4.2. Суть та види потреби в капіталі підприємства. 4.3. Визначення потреби в капіталі для фінансування основних засобів та нематеріальних активів. 4.4. Потреба в капіталі підприємства для фінансування оборотних активів. 4.5. Правила фінансування підприємства. 4.6. Фінансова рівновага на підприємстві. 4.7. Оперативний механізм фінансової стабілізації. 4.8. Тактичний механізм фінансової стабілізації на підприємстві. 4.9. Стратегічний механізм фінансової стабілізації на підприємстві.</p>	2
5	<p>Тема 5. Фінансові джерела санації підприємства</p> <p>5.1. Класифікація внутрішніх фінансових джерел санації підприємства. 5.2. Збільшення вхідних грошових потоків. 5.3. Зменшення вихідних грошових потоків. 5.4. Фінансування санації власниками підприємства. 5.5. Збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості. 5.6. Збільшення номінальної вартості корпоративних прав. 5.7. Обмін облигацій на акції. 5.8. Альтернативна санація. 5.9. Форми участі кредиторів у санації боржника.</p>	4

	5.10. Участь персоналу в санації підприємства.	
6	Тема 6. Санація балансу 6.1. Призначення, функції та складові власного капіталу підприємства. 6.2. Збитки підприємства та джерела їх покриття. 6.3. Сутність санації балансу та призначення санаційного прибутку. 6.4. Зменшення статутного капіталу підприємства. 6.5. Зменшення номінальної вартості акцій. 6.6. Зменшення кількості акцій існуючої номінальної вартості.	4
7	Тема 7. Інститут банкрутства підприємств в Україні 7.1. Банкрутство підприємства: причини виникнення та наслідки. 7.2. Поняття і ознаки банкрутства. 7.3. Фактори банкрутства підприємств. 7.4. Порядок оголошення підприємства банкрутом. 7.5. Досудова санація підприємств. 7.6. Механізм ліквідації боржника. 7.7. Мирова угода.	2
8	Тема 8. Оцінка вартості майна підприємства під час його санації чи ліквідації 8.1. Суть та принципи експертної оцінки вартості майна підприємства. 8.2. Порядок оцінювання вартості майна підприємства-боржника. 8.3. Методи оцінки вартості майна підприємства. 8.4. Інвентаризація майна як складова частина оцінки його вартості.	4
9	Тема 9. Державна фінансова підтримка санації підприємств 9.1. Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств. 9.2. Форми та методи державної санаційної підтримки підприємств. 9.3. Пряме державне фінансування санації підприємств. 9.4. Непрямі форми державного фінансового сприяння санації підприємств.	2
	<i>Всього</i>	26

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Економічний зміст фінансової санації підприємств 1. Поняття та основні параметри кризи на макрорівні. 2. Сутність, основні ознаки, джерела виникнення кризових ситуацій на підприємстві, їх типологія. 3. Поняття та порядок проведення досудової санації. 4. Антикризовий фінансовий менеджмент на підприємстві.	5
2	Тема 2. Система раннього попередження та реагування на підприємстві 1. Реінжиніринг підприємства як особлива система у фінансовому оздоровленні підприємства. 2. Особливості побудови плану досудової санації під час провадження у справі про банкрутство. 3. Управління і контроль за виконанням плану санації. 4. Санаційна концепція та план санації.	5
3	Тема 3. Санаційний аудит 1. Програми аудиторських перевірок, пов'язаних з підготовкою і проведенням санації. 2. Завдання аудиту фінансово-господарської діяльності під час реорганізації та ліквідації підприємств.	6
4	Тема 4. Форми, правила та умови фінансування санації підприємств 1. Форми участі кредиторів у фінансовому оздоровленні підприємства-	5

	боржника. 2. Форми участі персоналу у фінансуванні санації підприємства.	
5	Тема 5. Фінансові джерела санації підприємства 1. Альтернативна санація. 2. Форми реструктуризації заборгованості підприємства-боржника. 3. Особливості трансформації боргу у власність. 4. Пролонгація та списання заборгованості підприємства-боржника. 5. Особливості використання санаційних кредитів.	5
6	Тема 6. Санація балансу 1. Цілі та методи зменшення статутного капіталу підприємств. 2. Деномінація та конверсія акцій. 3. Санація викупом акцій у власників.	6
7	Тема 7. Інститут банкрутства підприємств в Україні 1. Банкрутство підприємства: причини виникнення та наслідки. 2. Поняття і ознаки банкрутства. 3. Особливості проведення процедури банкрутства боржника за кордоном. 4. Зарубіжний досвід санації підприємств.	5
8	Тема 8. Реструктуризація та ліквідація підприємства 1. Передумови реорганізації підприємства. 2. Законодавчі вимоги до проведення реорганізації підприємства-боржника. 3. Можливості поліпшення фінансового стану та платоспроможності шляхом реорганізації.	5
9	Тема 9. Оцінка вартості майна підприємства під час його санації чи ліквідації 1. Оцінювання вартості підприємства як цілісного майнового комплексу. 2. Оцінювання вартості корпоративних прав підприємства-боржника. 3. Оцінка об'єктів нерухомості. 4. Оцінка вартості нематеріальних активів і рухомого майна підприємства-боржника. 5. Звіт про експертне оцінювання вартості підприємства-боржника.	6
10	Тема 10. Державна фінансова підтримка санації підприємств 1. Державні органи з питань банкрутства та санації підприємства. 2. Державні гарантії та поручительства у процесі санації боржника. 3. Вітчизняна практика фінансового оздоровлення підприємств.	6
	Всього	54

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна науково-дослідна робота з курсу “Управління фінансовою санацією підприємства” передбачає використання теоретичних знань, отриманих у результаті прослуханих студентом лекцій та виконаної самостійної роботи, з організації системи раннього попередження та реагування, а також проведення санаційного аудиту суб'єктів господарювання та на їх основі набуття практичних навичок щодо виявлення ознак ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання та визначення фінансово-господарського стану підприємства.

Така робота оформляється студентом рукописно або за допомогою комп'ютера на одній стороні стандартного листа формату А4 (210×297 см). Якщо робота виконується за допомогою комп'ютера, то її текст друкують з використанням шрифту Times New Roman, висота шрифту 14 pts через півтора міжрядкових інтервали не менше тридцяти рядків на сторінці. Шрифт друку має бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою. У випадку, якщо робота виконується від руки, її текст повинен бути написаний чітким почерком чорним, синім або фіолетовим чорнилом. Текст індивідуальної науково-дослідної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

Робота повинна бути пронумерованою, номер сторінки проставляється у верхньому правому куті аркуша, починаючи з другої сторінки. Таблиці, формули повинні мати наскрізну

нумерацію в межах усієї роботи. Індивідуальна робота починається з титульної сторінки, зразок якої подано у Додатку 1 та завершується відповідними висновками про ймовірність банкрутства підприємства та його фінансово-господарський стан.

Вихідні дані для виконання індивідуальної науково-дослідної роботи наведено у Додатках. Число N у додатках – порядковий номер студента згідно журналу групи. На основі таких даних студент повинен сформулювати Баланс та Звіт про фінансові результати, які стануть інформаційною основою для виконання науково-дослідної роботи.

Індивідуальна науково-дослідна робота оцінюється у 16 балів. Для отримання максимальної оцінки, робота повинна відповідати таким критеріям:

- виконання у строки, встановлені викладачем;
- правильність проведення розрахунків;
- у ході захисту індивідуальної роботи студент повинен вірно відповідати на всі запитання викладача щодо економічної сутності задачі та її технічного виконання.

У міру невідповідності роботи заданим критеріям, студент отримує нижчу кількість балів.

Хід та методичні вказівки до виконання індивідуальної науково-дослідної роботи:

1. Прогнозування банкрутства суб'єкта господарювання з використанням двофакторної моделі.

Двофакторна модель має такий вигляд:

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 K_{п} + 0,0579 K_{з}$$

$K_{п}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

$K_{з}$ – коефіцієнт заборгованості (частка позикових коштів).

2. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства на основі Z-рахунку Альтмана.

Згідно з моделлю Альтмана ймовірність банкрутства підприємства розраховується на основі інтегрального показника:

$$Z = 0,717 K_1 + 0,847 K_2 + 3,107 K_3 + 0,42 K_4 + 0,999 K_5,$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 1

Модель Альтмана					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення
K_1	Робочий капітал		Сума активів		
K_2	Нерозподілений прибуток		Сума активів		
K_3	Операційний прибуток		Сума активів		
K_4	Балансова вартість акцій		Сума заборгованості		
K_5	Виручка		Сума активів		
$Z =$					

Відповідно до шкали визначається ймовірність банкрутства підприємства:

Менше 1,8 ймовірність банкрутства є дуже високою

Від 1,81 до 2,7 ймовірність банкрутства висока

Від 2,8 до 2,9 ймовірність банкрутства дуже мала.

3. Прогнозування банкрутства суб'єкта господарювання за допомогою моделі Ліса.

Модель Ліса передбачає використання наступної формули для оцінки ймовірності банкрутства:

$$Z = 0,063 X_1 + 0,092 X_2 + 0,057 X_3 + 0,001 X_4$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 2

Модель Ліса					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення
X_1	Оборотний капітал		Сума активів		
X_2	Операційний прибуток		Сума активів		
X_3	Нерозподілений прибуток		Сума активів		

X ₄	Власний капітал		Позиковий капітал		
Z =					

Граничне значення для цієї моделі становить 0,037.

4. Прогнозування банкрутства на основі методу рейтингової оцінки фінансового стану підприємства.

Розрахунок рейтингового числа здійснюється так:

$$R = 2 K_{звк} + 0,1 K_{пл} + 0,08 K_i + 0,45 K_m + K_{вк}$$

Де K_{звк} – коефіцієнт забезпеченості власними коштами ($\geq 0,1$);

K_{пл} – коефіцієнт поточної ліквідності (≥ 2); K_i – інтенсивність обігу капіталу (обсяг реалізованої продукції / кошти, вкладені в діяльність підприємства), ($\geq 2,5$); K_m – коефіцієнт менеджменту (прибуток від реалізації / виручка); K_{вк} – рентабельність власного капіталу (балансовий прибуток / власний капітал).

Якщо число R має значення більше, ніж 1, то підприємство перебуває у задовільному стані, а якщо менше 1, то стан підприємства є незадовільним.

5. Прогнозування банкрутства за допомогою моделі Таффлера.

Чотирифакторна прогнозна модель Таффлера має такий вигляд:

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 3

Модель Таффлера					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення
X ₁	Операційний прибуток		Короткострокові зобов'язання		
X ₂	Обороті активи		Сума зобов'язань		
X ₃	Короткострокові зобов'язання		Сума активів		
X ₄	Виручка		Сума активів		
Z =					

Якщо величина Z-рахунку більша 0,3 – фірма має непогані довгострокові перспективи, а якщо менше 0,2, то банкрутство більш ніж імовірне.

6. Прогнозування банкрутства на основі R-моделі.

Модель прогнозу ризику банкрутства має такий вигляд:

$$R = 8,38 K_1 + K_2 + 0,054 K_3 + 0,63 K_4$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 4

R - модель					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення
X ₁	Оборотний капітал		Сума активів		
X ₂	Чистий прибуток		Власний капітал		
X ₃	Виручка		Сума активів		
X ₄	Чистий прибуток		Інтегральні витрати		
R =					

Імовірність банкрутства суб'єкта господарювання визначається за шкалою:

Значення R	Імовірність банкрутства, %
Менше ніж 0	Максимальна (90 – 100)
0 – 0,18	Висока (60 – 80)
0,18 – 0,32	Середня (35 – 50)
0,32 – 0,42	Низька (15 – 20)
Більше, ніж 0,42	Мінімальна (до 10)

7. Прогнозування банкрутства за допомогою моделі Спрингейта.

Згідно моделі Спрингейта ймовірність банкрутства розраховується на основі інтегрального показника рівня загрози банкрутства:

$$Z = 1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 5

Модель Спрингейта					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення
A	Робочий капітал		Загальна вартість активів		
D	Прибуток до сплати податків та процентів		Загальна вартість активів		
C	Прибуток до сплати податків		Короткострокова заборгованість		
D	Обсяг продажу		Загальна вартість активів		
Z =					

Точність прогнозування банкрутства за цією моделлю становить 92 %. Якщо $Z < 0,862$, то підприємство вважається потенційним банкрутом.

8. Прогнозування банкрутства за допомогою універсальної дискримінантної функції.

Згідно з математичною моделлю ймовірність банкрутства підприємства розраховується на основі інтегрального показника рівня загрози банкрутства:

$$Z = 1,5 X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3 X_5 + 0,1 X_6$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 6

Універсальна дискримінантна функція					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення
X ₁	Грошові потоки		Зобов'язання		
X ₂	Валюта балансу		Зобов'язання		
X ₃	Прибуток		Валюта балансу		
X ₄	Прибуток		Виручка від реалізації		
X ₅	Виробничі запаси		Виручка від реалізації		
X ₆	Виручка від реалізації		Валюта балансу		
Z =					

Відповідно до шкали визначається ймовірність банкрутства підприємства:

$Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким і йому не загрожує банкрутство;

$1 < Z < 2$ – фінансова рівновага (стійкість) підприємства порушена, але за умови своєчасного здійснення антикризового управління банкрутство йому не загрожує;

$0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних дій;

$Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

9. Прогнозування банкрутства суб'єкта господарювання за допомогою функції Беєрмана.

Згідно з математичною моделлю ймовірність банкрутства підприємства розраховується на основі такого інтегрального показника:

$$Z = 0,077 X_1 + 0,813 X_2 + 0,214 X_3 - 0,105 X_4 - 0,063 X_5 + 0,061 X_6 + 0,268 X_7 + 0,217 X_8 + 0,012 X_9 + 0,165 X_{10}$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 7

Дискримінантна функція Беєрмана					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення
X ₁	Позичковий капітал		Валюта балансу		
X ₂	Чистий прибуток		Валюта балансу		
X ₃	Чистий прибуток		Позичковий капітал		

X ₄	Чистий прибуток		Чиста виручка від реалізації		
X ₅	Грошові потоки		Позичковий капітал		
X ₆	Чиста виручка від реалізації		Валюта балансу		
X ₇	Запаси		Чиста виручка від реалізації		
X ₈	Амортизація		Вартість основних засобів на кінець періоду		
X ₉	Введені основні засоби		Амортизація		
X ₁₀	Заборгованість за банківськими позиками		Позичковий капітал		
Z =					

Одержані значення інтегрального показника інтерпретують так:

$Z > 0,32$ - підприємство знаходиться під загрозою банкрутства;

$0,32 > Z > 0,236$ - неможливо чітко ідентифікувати, потребує додаткового якісного аналізу

$Z < 0,236$ - підприємству не загрожує банкрутство.

10. Прогнозування банкрутства за допомогою моделі “коефіцієнта фінансування низьколіквідних активів”.

Згідно з математичною моделлю ймовірність банкрутства підприємства розраховується на основі оціночної шкали моделі низьколіквідних активів:

Таблиця 8

Модель “коефіцієнт фінансування низьколіквідних активів”	
Значення коефіцієнта фінансування низьколіквідних активів	Ймовірність банкрутства
$НА + Зп < С$	Дуже низька
$НА + Зп < С + Бд$	Можлива
$НА + Зп < С + Бд + Бк$	Висока
$НА + Зп > Бд + Бк$	Дуже висока

НА – вартість необоротних активів; Зп – вартість поточних запасів, ТМЦ; С – сума власного капіталу; Бд – сума довгострокових фінансових зобов’язань; Бк – сума короткострокових фінансових зобов’язань.

На основі вихідних даних проаналізувати ймовірність банкрутства, здійснивши відповідні розрахунки у таблиці 10 та зазначити основні можливі фактори підвищення зниження ймовірності банкрутства підприємства.

Таблиця 9

Модель “коефіцієнт фінансування низьколіквідних активів”					
Коефіцієнт	Значення		Коефіцієнт	Значення	Ймовірність банкрутства
НА + Зп			С		
НА + Зп			С + Бд		
НА + Зп			С + Бд + Бк		
НА + Зп			Бд + Бк		

11. Прогнозування банкрутства за допомогою моделі оцінки мовірності банкрутства українських підприємств:

Для оцінки ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств рекомендується до використання дискримінантна функція із шістьма змінними:

$$Z = 1,04 X_1 + 0,75 X_2 + 0,15 X_3 + 0,42 X_4 + 1,8 X_5 - 0,06 X_6 - 2,16$$

Результати розрахунку інтегрального Z-показника відобразити у таблиці:

Таблиця 10

Модель ймовірності банкрутства українських підприємств					
	Показник	Значення	Показник	Значення	Відношення

X ₁	Поточні активи		Поточні зобов'язання		
X ₂	Власний капітал		Валюта балансу		
X ₃	Чиста виручка від реалізації		Активи		
X ₄	Фінансові результати від операційної діяльності		Чиста виручка від реалізації		
X ₅	Чистий прибуток		Активи		
X ₆	Чиста виручка від реалізації		Позичковий капітал		
Z =					

Для наведеної дискримінантної моделі рекомендується наступний "ключ інтерпретації" значень інтегрального показника:

- Zi ≤ - 0,55 - фінансовий стан підприємства є незадовільним;
- 0,55 ≤ Zi ≤ 0,55 - однозначних висновків щодо якості фінансового стану підприємства зробити неможливо, необхідний додатковий експертний аналіз;
- Zi > 0,55 - фінансовий стан підприємства є задовільним.

12. Визначення типу фінансової стійкості підприємства на основі аналізу фінансування матеріальних оборотних засобів.

Вид фінансування матеріальних оборотних засобів визначається так:

Таблиця 11

Показник	Формула для розрахунку	Значення
1. Загальна величина запасів (З)	$\sum p. 100 - 140 \text{ ф. №1}$	
Наявність власних оборотних коштів (Кв.об)	II А – IV П ф. №1	
Величина функціонуючого капіталу (Кв.дп)	Кв.об + III П ф. №1	
Величина основних джерел формування запасів (Косн)	Кв.дп + p. 500 ф. №1	
Надлишок (нестача) власних оборотних коштів (Φ^o)	Кв.об - З	
Надлишок (нестача) власних оборотних коштів і довгострокових залучених джерел фінансування (Φ^T)	Кв.дп - З	
Надлишок (нестача) загальної величини джерел формування запасів (Φ^o)	Косн - З	
Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості		

Тип фінансової стійкості визначається на основі:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, \text{ якщо } \Phi > 0 \\ 0, \text{ якщо } \Phi < 0 \end{cases}$$

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості:

Таблиця 12

Показники	Тип фінансової стійкості			
	1	2	3	4
Φ^c	≥ 0	< 0	< 0	< 0
Φ^T	≥ 0	≥ 0	< 0	< 0
Φ^o	≥ 0	≥ 0	≥ 0	< 0
Тип фінансової стійкості	{1, 1, 1}	{0, 1, 1}	{0, 0, 1}	{0, 0, 0}
Характеристика типу фінансової стійкості	Абсолютна фінансова стійкість (всі запаси покриваються власним оборотним капіталом)	Нормальна фінансова стійкість (для покриття запасів використовують ся довгострокові залучені кошти)	Нестійкий фінансовий стан (характеризується нестачею коштів для фінансування запасів)	Кризовий фінансовий стан (підприємство має кредити, які не погашає в строк, кредиторську та прострочену дебіторську)

				заборгованість)
--	--	--	--	-----------------

13. Аудит власного капіталу підприємства.

Аналіз власного капіталу служить базовим показником формування ефективності фінансового інвестування, а в процесі аналізу виявляється одна з важливих характеристик фінансового стану підприємства – його фінансова незалежність від зовнішніх джерел. З цією метою обчислюються:

1) коефіцієнт незалежності власного капіталу; 2) коефіцієнт концентрації позичкового капіталу; 3) коефіцієнт фінансової залежності; 4) коефіцієнт фінансової стабільності; 5) коефіцієнт заборгованості; 6) показник фінансового левериджу; 7) коефіцієнт забезпеченості за кредитами; 8) коефіцієнт маневреності власних коштів.

Аудит власного капіталу акціонерного товариства включає в себе також розрахунок показників ринкової активності підприємства, до яких належать показники акціонерного капіталу, які характеризують положення підприємства на ринку цінних паперів. До таких показників належать: 1) дохід на акцію; 2) дивіденди на просту акцію; 3) рентабельність акції; 4) цінність акції; 5) дивідендний дохід.

14. Оцінка ліквідності активів підприємства та його платоспроможності.

Аналіз ліквідності активів підприємства допомагає визначити можливість покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань. Для аналізу ліквідності активів розраховують такі показники:

1) величина власних оборотних коштів; 2) коефіцієнт абсолютної ліквідності; 3) коефіцієнт швидкої ліквідності; 4) коефіцієнт загальної ліквідності; 5) коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів; 6) частка оборотних коштів в активах; 7) частка запасів в поточних активах; 8) частка власних оборотних коштів у покритті запасів.

15. Аналіз ліквідності балансу.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні коштів по активу балансу, згрупованих за ступенем їх ліквідності у порядку зменшення, та по пасиву – зобов'язань, згрупованих за терміном їх погашення і розташованих у порядку зростання таких термінів.

Активи залежно від швидкості перетворення їх на грошові кошти поділяють на чотири групи.

1. Найбільш ліквідні активи (A1) — грошові кошти в касі, на поточному рахунку, валютному та інших рахунках, а також поточні фінансові інвестиції:

$$A1 = p. 220+230+240 \text{ ф. №1}$$

2. Активи, які можна швидко реалізувати (A2) — активи, для перетворення яких у грошові кошти потрібен певний час:

$$A2 = \sum pp. 130 - 210 \text{ ф. №1}$$

3. Активи, які повільно реалізуються (A3) — виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів і ті, які не увійшли до попередніх груп:

$$A3 = p. 100+110+120+250+270 \text{ ф. №1}$$

4. Активи, що важко реалізуються (A4) — переважно статті першого розділу активу балансу:

$$A4 = p. 080 \text{ ф. №1}$$

Пасиви балансу розбиваються на чотири групи залежно від терміну їх сплати.

1. Найбільш термінові зобов'язання (П1) — слід віднести кредити та позики, не погашені в строк, а також розрахунки за товари, роботи, послуги, не сплачені в строк:

$$П1 = p. 530 \text{ ф. №1}$$

2. Короткострокові пасиви (П2) — короткострокова заборгованість за вирахуванням найбільш термінових зобов'язань.

$$П2 = IV П \text{ ф. №1} - p. 530 + II П \text{ ф. №1} + V П \text{ ф. №1}$$

3. Довгострокові пасиви (П3) — довгострокові кредити та позики:

$$П3 = III П + II П + V П \text{ ф. №1}$$

4. Постійні пасиви (П4) — власний капітал:

Поточна ліквідність балансу підприємства визначається порівнянням окремих груп пасивів та активів. Баланс вважається ліквідним, якщо виконуються такі нерівності:

$$A 1 \geq П 1;$$

$$A 2 \geq П 2;$$

$$A 3 \geq П 3;$$

$$A 4 \leq П 4.$$

Невиконання цих нерівностей означає, що на підприємстві порушена фінансова рівновага. Якщо наявних активів у ліквідній формі недостатньо для задоволення в установленій строк вимог, висунутих до підприємства з боку кредиторів, та виконання зобов'язань перед бюджетом, то такий суб'єкт підприємницької діяльності вважається неплатоспроможним.

З метою своєчасного виявлення тенденцій незадовільної структури балансу підприємства проводиться експерт-аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання за допомогою коефіцієнта Бівера:

$$Кб = (Чп - А) / (Зд + Зк),$$

Де ЧП – чистий прибуток; А – амортизація; Зд – довгострокові зобов'язання; Зк – короткострокові зобов'язання.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, у якого коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2. Така тенденція в кінцевому випадку призводить до незадовільної структури балансу, коли підприємство починає працювати в борг і його коефіцієнт забезпеченості власними засобами стає меншим 0,1.

16. Аналіз грошового потоку:

У рамках аналізу Cash-flow обчислюється коефіцієнт, що являє собою відношення Cash-flow і заборгованості (нетто). Коефіцієнт характеризує здатність підприємства розрахуватися зі своїми боргами за результатами господарської діяльності.

Невід'ємним елементом санаційного аудиту фінансової сфери підприємства є аналіз формування та використання прибутку підприємства. У процесі аналізу розраховуються показники прибутковості суб'єкта господарювання: 1) коефіцієнт рентабельності активів; 2) коефіцієнт рентабельності реалізації; 3) операційна рентабельність продажу; 4) коефіцієнт рентабельності основної діяльності; 5) коефіцієнт рентабельності власного капіталу; 6) період окупності власного капіталу.

17. Аналіз ділової активності підприємства:

Ділова активність – це виробничі досягнення підприємства, основними критеріями яких є показники, як характеризують обсяг виробництва, зокрема: 1) продуктивність праці; 2) коефіцієнт оборотності активів; 3) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; 4) коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; 5) коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів; 6) коефіцієнт оборотності власного капіталу; 7) коефіцієнт оборотності основних засобів; 8) тривалість операційного циклу в днях; 9) тривалість фінансового циклу; 10) коефіцієнт оборотності усіх засобів.

18. Формування загального висновку про фінансовий стан та ефективність господарської діяльності підприємства.

Заключним етапом індивідуальної науково-дослідної роботи є формування висновків про ймовірність банкрутства підприємства та його фінансовий стан підприємства, виявлення основних факторів, що позитивно та негативно впливають на ефективність функціонування суб'єкта господарювання, слабких сторін та санаційних резервів підприємства, із зазначенням власних пропозицій щодо усунення таких слабких позицій у діяльності підприємства.

ДОДАТОК 1

Зразок оформлення титульної сторінки

індивідуального науково-дослідного завдання

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

з курсу “Управління фінансовою санацією підприємства”

(Варіант №____)

Виконав (ла):

Студент (ка) групи_____

Луцьк 200_

ДОДАТОК 2

Баланс

Актив	Код рядка	На кін. звітного періоду, тис грн.
1	2	3
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи:		
Залишкова вартість	010	50 + 150×N
Первісна вартість	011	295 + 150×N
Знос	012	
Незавершене будівництво	020	2,5 + 150×N
Основні засоби:		
Залишкова вартість	030	450 + 150×N
Первісна вартість	031	900 + 150×N
Знос	032	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	
Інші фінансові інвестиції	045	45 + 150×N
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	10 + 150×N
Відстрочені податкові активи	060	
Гудвіл	065	
Інші необоротні активи	070	20
Усього за розділом I	080	
II. Оборотні активи		
Запаси:		
Виробничі запаси	100	90 + 150×N
Незавершене виробництво	120	30 + 150×N
Готова продукція	130	15 + 150×N
Товари	140	15 + 150×N
Векселі одержані	150	45,6
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:		
Чиста реалізаційна вартість	160	140 + 150×N
Первісна вартість	161	
Резерв сумнівних боргів	162	
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
З бюджетом	170	5 + 150×N
За виданими авансами	180	
З нарахованих доходів	190	
Із внутрішніх розрахунків	200	10 + 150×N
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	22 + 150×N
Поточні фінансові інвестиції	220	
Грошові кошти та їх еквіваленти:		
В національній валюті	230	45 + 150×N
В іноземній валюті	240	
Інші оборотні активи	250	
Усього за розділом II	260	
III. Витрати майбутніх періодів		
	270	35,5
Баланс		
	280	
Пасив	Код рядка	На кін. звітного періоду, тис грн.
1	2	3

I. Власний капітал		
Статутний капітал	300	690 + 150×N
Пайовий капітал	310	
Додатковий вкладений капітал	320	
Інший додатковий капітал	330	
Резервний капітал	340	77,3 + 150×N
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	6 + 150×N
Неоплачений капітал	360	(350 + 150×N)
Вилучений капітал	370	()
Усього за розділом I	380	
II. Забезпечення наступних витрат і платежів		
Забезпечення виплат персоналу	400	
Інші забезпечення	410	
Цільове фінансування	420	
Усього за розділом II	430	
III. Довгострокові зобов'язання		
Довгострокові кредити банків	440	95 + 150×N
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	
Відстрочені податкові зобов'язання	460	
Інші довгострокові зобов'язання	470	25 + 150×N
Усього за розділом III	480	
IV. Поточні зобов'язання		
Короткострокові кредити банків	500	67,3 + 150×N
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	
Векселі видані	520	85 + 150×N
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	530	130 + 150×N
Поточні зобов'язання за розрахунками:		
З одержаних авансів	540	
З бюджетом	550	45 + 150×N
З позабюджетних платежів	560	25 + 150×N
Зі страхування	570	5 + 150×N
З оплати праці	580	20 + 150×N
З учасниками	590	150×N
Із внутрішніх розрахунків	600	60 + 150×N
Інші поточні зобов'язання	610	50 + 150×N
Усього за розділом IV	620	
V. Доходи майбутніх періодів		
Баланс	640	

ДОДАТОК 3

Звіт про фінансові результати

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис грн.
1	2	3
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	$300 + 150 \times N$
Податок на додану вартість	015	
Акцизний збір	020	
Інші вирахування з доходу	030	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	$200 + 150 \times N$
Валовий:		
Прибуток	050	
Збиток	055	
Інші операційні доходи	060	$0,4 + 150 \times N$
Адміністративні витрати	070	$15 + 150 \times N$
Витрати на збут	080	$5 + 150 \times N$
Інші операційні витрати	090	$12 + 150 \times N$
Фінансові результати від операційної діяльності:		
Прибуток	100	
Збиток	105	
Дохід від участі в капіталі	110	
Інші фінансові доходи	120	
Інші доходи	130	$10 + 150 \times N$
Фінансові витрати	140	
Втрати від участі в капіталі	150	
Інші витрати	160	$17 + 150 \times N$
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:		
Прибуток	170	
Збиток	175	
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	
Фінансові результати від звичайної діяльності:		
Прибуток	190	
Збиток	195	
Надзвичайні:		
Доходи	200	
Витрати	205	$1,5 + 150 \times N$
Податки з надзвичайного прибутку	210	
Чистий:		
Прибуток	220	
Збиток	225	

II. Елементи операційних витрат

Найменування показника	Код рядка	За звітний період, тис грн.
------------------------	-----------	--------------------------------

1	2	3
Матеріальні затрати	230	
Витрати на оплату праці	240	
Відрахування на соціальні заходи	250	
Амортизація	260	50 + 150×N
Інші операційні витрати	270	
Разом	280	

III. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період, тис грн.
1	2	3
Середньорічна кількість простих акцій	300	*3
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	320	
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	330	
Дивіденди на одну просту акцію	340	

ДОДАТОК 4

Додаткові дані про діяльність підприємства за звітний період

Показник	На кінець звітного періоду, тис грн.
Ринкова вартість акцій	600 + 150×N
Грошовий потік	*1
Дивіденди	*2
Середньорічна кількість простих акцій	*3
Ринкова ціна акції	0,01 + N / 1000
Середні щоденні виплати грошових коштів за операціями підприємств	7,5 + 100×N
Середня чисельність працівників за списком	72 + N
Обсяг введених основних засобів	8,4 + 150×N
Заборгованість за банківськими кредитами	1,9 + 150×N

*1 - розраховується як сума величин чистого прибутку (додаток 1) та амортизації (додаток 2);

*2 – розмір дивідендів становить 70 % чистого прибутку, наведеного у додатку 2 (рядок 220);

*3 - розраховується як відношення ринкової вартості акцій до ринкової ціни 1 акції (додаток 3).

8. Методи та засоби навчання.

У навчальному процесі застосовуються: лекції, в тому числі з використанням мультимедіапроектора та інших ТЗН; практичні та лабораторні заняття; самостійна та індивідуальна роботи.

Серед методик та форм навчання даного курсу слід визначити такі *методики викладання*: методика проблемного навчання та евристичне навчання; *форми навчання*: аналітичні та проблемні лекції та дискусії – головна мета проведення таких лекцій складається у розвитку у студентів логічного та самостійного осмислення додаткового матеріалу, який стосується сучасних процесів розвитку світової економіки; *методики навчання*: кейс-метод, презентації, або міні-проекти, які готують студенти самостійно, а потім презентують для групи.

Семінарські та практичні заняття плануються з кожної теми дисципліни і включають такі напрями роботи: підготовку до семінарських (практичних) занять за вказаним планом; виконання контрольних завдань; виконання завдання дослідницького характеру; критичний огляд наукових публікацій за обраною проблематикою; тренінги; рольові та ділові ігри; презентацію результатів дослідження на задану тематику, в т.ч. виступ на конференції.

Для оцінки теоретичної підготовки студентів за змістовими модулями проводиться контрольне письмове опитування.

Мета проведення лекцій полягає в ознайомленні студентів з основними теоретико-методологічними питаннями управління проектами, світовим досвідом та сучасними щодо управління інвестиційною діяльністю підприємств і організацій.

Завдання лекційного курсу:

- викладення студентам відповідно до програми та робочого плану основних положень економіки підприємства як складного процесу обґрунтування та реалізації господарських рішень;

- сформувати у студентів цілісну систему теоретичних знань з курсу “Економіка підприємства”.

Мета проведення практичних занять полягає у тому, щоб виробити у студентів практичні навички щодо обґрунтування економічних рішень та управління господарською діяльністю з метою підвищення її ефективності.

Завдання практичних занять:

- засвоїти теорію та методичні підходи, сучасні технології обґрунтування, організації та планування економічної діяльності як складових загальної системи управління діяльністю підприємств і організацій;

- навчитися обґрунтовувати рішення щодо підвищення ефективності діяльності підприємств і організацій;

- засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

Екзамен проводиться у письмовій формі. Білет містить: відкрите питання (12 балів за повну відповідь), 5 визначень (1 бал за повну відповідь на одне питання), 33 тестів (1 бал за кожну правильну відповідь, 2 задачі (5 балів за правильно розписану та розв’язану задачу з коментарем та висновком).

Питання на екзамен

1. Фінансова криза на підприємстві: види та фактори виникнення.
2. Економічна сутність санації підприємств.
3. Прийняття рішення щодо проведення фінансової санації підприємств.
4. Класична модель фінансової санації.
5. Розробка плану санації.
6. Суть, завдання та принципи антикризового фінансового управління.
7. Складові процесу антикризового фінансового управління.
8. Сутність контролінгу в системі антикризового управління підприємством та характеристика його методів.
9. Основні етапи створення системи раннього попередження та реагування.

10. Економетричні моделі визначення ймовірності банкрутства підприємства: двофакторна модель оцінки ймовірності банкрутства; оцінка ймовірності банкрутства підприємства на основі Z-рахунку Альтмана; модель Романа Ліса для оцінки фінансового стану.
11. Економетричні моделі визначення ймовірності банкрутства підприємства: метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства; прогнозна модель Таффлера; R-модель прогнозу ризику банкрутства; модель Спрингейта.
12. Економетричні моделі визначення ймовірності банкрутства підприємства: узагальнена модель, побудована на основі дискримінантної функції; модель Беермана; модель оцінки ймовірності банкрутства українських підприємств.
13. Якісні методики оцінки банкрутства підприємств:
14. Експрес-діагностика кризових явищ у фінансовому розвитку підприємства.
15. Впровадження антикризового контролінгу на підприємстві.
16. Реінжиніринг у фінансовому оздоровленні підприємства.
17. Санаційний аудит та санаційна спроможність.
18. Інформаційне забезпечення санаційного аудиту.
19. Етапи та порядок проведення санаційного аудиту.
20. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства.
21. Аудит фінансової сфери підприємства.
22. Оцінка підприємства на ринку факторів виробництва та на ринку збуту.
23. Зміст акту аудиторської перевірки.
24. Класифікація форм фінансування санації підприємства.
25. Суть та види потреби в капіталі.
26. Визначення потреби в капіталі для фінансування ОЗ і нематеріальних активів.
27. Потреба в капіталі для фінансування оборотних активів.
28. Золоте правило фінансування.
29. Золоте правило балансу.
30. Правило вертикальної структури капіталу.
31. Фінансова рівновага на підприємстві.
32. Оперативний механізм фінансової стабілізації.
33. Тактичний механізм фінансової стабілізації на підприємстві.
34. Стратегічний механізм фінансової стабілізації на підприємстві.
35. Класифікація внутрішніх фінансових джерел санації підприємств.
36. Збільшення вхідних грошових потоків.
37. Зменшення вихідних грошових потоків.
38. Фінансування санації власниками підприємства.
39. Збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості.
40. Збільшення номінальної вартості корпоративних прав.
41. Обмін облігацій на акції.
42. Альтернативна санація.
43. Форми участі кредиторів у санації боржника.
44. Участь персоналу в санації підприємства.
45. Призначення, функції та складові власного капіталу підприємства.
46. Збитки підприємства та джерела їх покриття.
47. Сутність санації балансу та призначення санаційного прибутку.
48. Зменшення статутного капіталу підприємства.
49. Зменшення номінальної вартості акцій.
50. Зменшення кількості акцій існуючої номінальної вартості.
51. Реструктуризація підприємства, її зміст та порядок проведення.
52. Сутність реорганізації та її види.
53. Передавальний та розподільний баланси.
54. Досудове та судове врегулювання господарських спорів.
55. Банкрутство підприємств та його види.
56. Методика виявлення ознак неплатоспроможності суб'єктів господарювання.
57. Порядок проведення справи про банкрутство підприємств.

58. Мирова угода.
59. Механізм ліквідації боржника.
60. Суть та принципи експертного оцінювання майна.
61. Порядок оцінювання вартості майна.
62. Майновий метод оцінювання вартості майна.
63. Дохідний метод оцінювання вартості майна.
64. Порівняльний метод оцінювання вартості майна.
65. Інвентаризація майна як складова частина оцінки його вартості.
66. Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств.
67. Пряме державне фінансування санації підприємств.
68. Непрямі форми державного фінансового сприяння санації підприємств.
69. Державні суб'єкти у відносинах фінансової санації та банкрутства.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання.

Засобами діагностики успішності навчання дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємств» є:

- усне опитування;
- контрольна робота;
- розв'язання тестових завдань;
- економічний диктант;
- взаємне опитування;
- самостійна робота;
- модульна контрольна робота;
- екзамен.

11. Розподіл балів та критерії оцінювання

Залік

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з курсу визначається так:

- кількості балів за поточне оцінювання – 40 бали (20 балів за змістовий модуль);
- письмовий залік – 60 балів.

Поточний контроль (мах = 40 бали)										Підсумковий контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					ІНДЗ		
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9				
2	2	2	2	4	3	3	3	3	-	16	60	100

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни визначається як сума у балах поточної та екзаменаційної оцінки. Рейтингова оцінка у балах за шкалою навчального закладу може бути переведена до п'ятибальної шкали оцінювання (національної шкали). Згідно з даними таблиці переводу рейтинговий оцінок від однієї шкали до іншої.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C	Задовільно	
67 -74	D		
60 - 66	E	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
1 – 59	Fx		

12. Методичне забезпечення

1. Стащук О.В. Методичні рекомендації до виконання самостійних та індивідуальних робіт з курсу “Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств” для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 7.050104 “Фінанси” / О.В.Стащук. – Луцьк. – ВНУ імені Лесі Українки, 2009. – 14 с.

2. Стащук О.В. Управління фінансовою санацією підприємств. Методичні вказівки до проведення практичних занять та виконання індивідуальних науково-дослідних завдань для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 8.050104 – фінанси / Стащук О.В. – ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 88 с.

3. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 590 с. – (Посібники та підручники СНУ імені Лесі Українки).

4. Ліпич Л. Г., Балик Т. В. Економіка підприємства : Тестові завдання для студентів спеціальностей 6.030508 «Фінанси та кредит», 6.030509 «Облік і аудит», 6.030504 «Економіка підприємства» денної та заочної форм навчання. / Л. Г. Ліпич. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2009. – 91 с.

13. Список джерел

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2005. – 656 с.

2. Брихгем Ю., Гапенски Л. Финансовый менеджмент : полный курс. Т. 2 / Ю. Брихгем, Л. Гапенски. – [пер. с англ. ; под ред. В. В. Ковалева]. – СПб. : Экономическая школа, 1998. – 669 с.

3. Бойчик І. Економіка підприємства : [навч. посіб.] / Ірина Бойчик. – К. : Атіка, 2002. – 480 с.

4. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса и управление стоимостью предприятия: учеб. пособие для вузов / С. И. Валдайцев. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 720 с.

5. Головін М. М. Досудова санація підприємств як альтернативний шлях роздержавлення / М. М. Головін // Про приватизацію: Держ. інформ. бюл. — 2001. — № 11. — С. 44–48.

6. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.

7. Грідчина М. В. Финансовый менеджмент: [курс лекцій] / М. В. Грідчина. — 2-е изд., доп. и перераб. — К. : МАУП, 2002. — 158 с.

8. Грідчина М. В. Управління фінансами акціонерних товариств : навч. посіб. / М. В. Грідчина. – К. : А.С.К., 2005. – 384 с.

9. Дайле А. Практика контроллинга: [пер. с нем. ; под ред. М. Л. Лукашевича, Е. Н. Тихоненковой] / А. Дайле. — М. : Финанси и статистика, 2001. — 336 с.

10. Єлецьких С. Я., Тельнова Г. В. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник / С. Я. Єлецьких, Г. В. Тельнова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 176 с.

11. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30 червня 1999 р. (зі змін. і допов.) // Голос України. — 1999. — 30 лип.

12. Закон України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12 липня 2001 р. // Уряд. кур’єр. — 2001. — 12 верес.(№ 36).

13. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 року № 348-IV // Юрист + закон. Інформ. бюл. – 2007. – Іюнь. – CD-R.

14. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 14 вересня 2006 року № 140-V// Юрист + закон. Інформ. бюл. — 2007. — Іюнь. – CD-ROM/

15. Закон України “Про акціонерні товариства” № 514-VI від 17 вересня 2008 року // Бухгалтерія. – 2009. – № 12 (843). – С. 9 – 43.

16. Зятковський І. В. Фінансове оздоровлення підприємств: теорія і практика:

монографія / І. В. Зятковський. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 344 с.

17. Измайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / К. В. Измайлова. – К. : МАУП, 2000. – 152 с.

18. Колісник М. К., Ільчук П. Г., Віблій П. І. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навчальний посібник / М. К. Колісник, П. Г. Ільчук, П. І. Віблій. – К. : Кондор, 2007. – 272 с.

19. Контроллинг в бизнесе (методологические и практические основы построения контроллинга в организациях) / [Карминский А. М., Оленев Н. И., Примаков А. Г., Фалько С. Г.]. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 196 с.

20. Копилюк О. І., Штангрет А. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник / О. І. Копилюк, А. М. Штангрет. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.

21. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : монографія / Л. О. Лігоненко. — К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. — 589 с.

22. Мендрул О. Г. Вартість підприємств: база оцінки / О. Г. Мендрул // Про приватизацію: Держ. інформ. бюл. — 2002. — № 3. — С. 44–48.

23. Мендрул О. Г. Методологічні особливості оцінки вартості підприємств в умовах економічної трансформації / О. Г. Мендрул // Про приватизацію: Держ. інформ. бюл. — 2002. — № 9. — С. 56–59.

24. Методика розрахунку розміру збитків акціонерів при реорганізації шляхом злиття чи приєднання товариств / Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 4 серпня 2006 року № 720 // Цінні папери України. – 2006. - № 33 (425). – С. 9 – 15.

25. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств / Затверджені рішенням Центральної спілки споживчих товариств України від 28 липня 2006 року // Юрист + закон. Інформ. бюл. – 2007. – Іюнь. - CD-R.

26. Методичні рекомендації щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств / Затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 листопада 2004 року № 485 // Юрист + закон. Інформ. бюл. – 2007. – Іюнь. - CD-R.

27. Національний стандарт № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав” : Затв. постановою КМУ від 10 вересня 2003 р. № 1440 // Уряд. кур’єр. — 2003. — 15 жовтня (№ 193).

28. Пепа Т. В., Федорова В. О., Кондрашихін А. Б., Андреева О. В. Управління фінансовою санацією підприємств : навч. пос. / [Пепа Т. В., Федорова В. О., Кондрашихін А. Б., Андреева О. В.]– К. : Центр учбової літератури, 2008. – 440 с.

29. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.

30. Положення про порядок погодження планів санації та мирових угод // Затверджено Наказом Фонду державного майна України від 6 червня 2007 року № 895.

31. Положення про порядок збільшення (зменшення) розміру статутного капіталу акціонерних товариств / Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22 лютого 2000 р. № 12 // Офіційний вісник України від 10.04.2007. – 2007. – № 23. – С.110.

32. Порядок прийняття рішення щодо проведення додаткових емісій акцій, їх викупу державою або внесення додаткових вкладів до статутних капіталів господарських товариств / Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 року № 797 // Офіційний вісник України від 18 червня 2007 року. – 2007. – № 42. – С. 76.

33. Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту діяльності суб’єктів господарювання / Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2006 року № 361 // Юрист + закон. Інформ. бюл. – 2007. – Іюнь. - CD-R.

34. Про методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства / Наказ Міністерства економіки України від 19 січня 2006 року № 14.

35. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб / О. О. Терещенко. — К. : Вид-во КНЕУ, 2000. — 412 с.
36. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб / О. О. Терещенко. — К. : Вид-во КНЕУ, 2003. — 554 с.
37. Управління фінансовою санацією : навчальний посібник / [Грачов В. І., Косарева І. П., Прохорова В. В., Кузенко Т. Б.] — Х. : ВД “Інжек”, 2004. — 208 с.
38. Управління фінансовою санацією підприємства : навчальний посібник / [С. Я. Салига, О. І. Даций, Н. В. Нестеренко, О. В. Серебряков]. — Київ : Центр навчальної літератури, 2005. — 240 с.
39. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Э. Хелферт ; [пер. с англ. / под ред. Л. П. Бельх]. — М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. — 663 с.
40. Цивільний кодекс України : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
41. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : підручник / А.В.Череп. — К. : Кондор, 2009. — 380 с.
42. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Антикризове управління підприємством: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / З. Є. Оборська. — К. : КНЕУ, 2004. — 196 с.